

ELITIZMNING EVOLYUTSON-METODOLOGIK ASOSLARI

Tal'atova Maftuna

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti Siyosatshunoslik yo'nalishi

3- kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada elitizmning evolyutson-metodologik asoslari hamda elitani qanday shakllanishi va uning rivojlanishi korib chiqildi.

Kalit so'zlar: Elita, evolutsiya, inson, ro'yxat, guruh, tuzum, jamiyat, tarix, tur, hokimiyat, tatqiqot.

Elitizm, evolyutsion metodologik asoslar o'rtasida bir algoritma yoki uslubning muhim qismini tashkil etadi. Evolyutsion algoritmlar, genetik algoritmlar, anfimoseksual algoritmlar va boshqa modellar elitizmni qo'llashadi. Elitizmning evolyutsion metodologik asoslari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Tanlangan yoki eng yaxshi yechimlar: Elitizm ustuvor yechimlarni saqlaydi va ularni keyingi avlodlar uchun qayta ishlatish imkoniyatini beradi. Bu, genetik algoritmlarda yaxshi yechimlarni o'z ichiga olgan holda avlodlar orasidagi integratsiyani yengillatiradi.
2. Algoritm shakllarida elitizmning qo'llanilishi: Boshqa uslublar bilan solishtirganda, elitizmning qanday qo'llanilishi xususiyatlar va maqsadlarga bog'liq bo'ladi. Masalan, elitizm, yangilanuvchi genetik algoritmlarda yaxshi yechimlarni saqlash uchun qo'llaniladi.
3. Avlodlar orasidagi qo'llanish tartibi: Elitizm avlodlar orasidagi qo'llanish tartibini aniqlaydi. Bu, yuqori darajadagi yechimlarni saqlab qolish va ularni keyingi avlodlar uchun amalga oshirmaslikka yordam beradi.

Elitizm, evolyutsion metodologiyalarda modellar tezroq, yaxshi yechimlar va uning distributsiyasini saqlash imkoniyatini beradi va uning algoritmlar ustida mustahkam o'zgarishlarni amalga oshirish imkonini beradi. Bu esa, algoritmlar yordamida yechimlarning yaxshilanishini va yaxshilashini ta'minlaydi.

Elitizm, umumiy ko'p haqiqiyatli yoki bog'liq jamiyat davlati haqiqatiga asoslangan mamlakat orqali paydo bo'lishi mumkin. Bu jarayon, tarixiy ravishda, etnografik va siyosiy hollarda elitlar va aholi o'rtasidagi muomalalarni o'rganish orqali rivojlantirildi. Elitizmning paydo bo'lishida metodologik asoslarning o'zgartirilishi, qanday qilib ularning kurolishini, kuchlanishini va o'zgarishi davridagi jamiyatning o'zgarishlariga bog'liq.

Elitizm fikriyatida siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy hujjatlar bilan ma'ruf bo'lib, unda kuchli va muhim guruh yoki elitlar, boshqa odamlarga nisbatan ustuvorligini

anglatadi. Elitizmga qarshi ko'rsatmalar esa bu tafsillarga nisbatan umumiy odamlarning a'zolari yoki kundalik mehnat insonlari orasida adolat va tenglik to'g'risida tajribaviy bilimga ega elitlarning harakatlarini baholaydi. Elitizmning siyosiy tizimlarda rivojlanishi va uning o'rta darajada qabul qilinishi vakillikning kamchiliklari va jamiyatdagi tenglik va adolatga e'tibor beringanicha muammolarga olib keladi.

Elitizmning tayyorlanganligi va uning asosidagi nazariya siyosiy va ijtimoiy tizimlarda har tomonlama isloh qilinmaxabariga ega va bu tuzumlar ustida boshqaruvning elitlar tomonidan amalga oshirilishi lozimligiga ega. Elitizmga qarshi ko'rsatmalar erkinlik bilan bog'liq adolatsizlik va kelajakning ravshanligiga zararli bo'lishi imkoniyatiga ega. Elitizmning boshqa holatlarda jamoatdagi insonlar orasida egoizm, ixtiros va "ustuvor" o'zgarishlar keltirishi mumkin. Elitizmning yaxshi va yomon tomonlarini tartibga solish muammolari hozirgi kunda ham bir nechta ilmiy tadqiqot markazlari va ilmiy jurnallar tashkil etmoqda.

Elitizm, biron bir jamoatda yoki tuzumda, kuchli yoki o'rindosh hisoblanadigan kuchli guruhning hakimiyligi yoki ta'siri bilan bog'liq iqtisodiy, ijtimoiy yoki siyosiy jarayonlarning bir turlari sifatida tushunarli. Elitizm odatda har bir jamiyatda mavjud bo'lib, odatda kuchli va atrofda ko'rinadi. Elitlar har bir sohada, qator maktab, iqtisod, siyosat, san'at va boshqa sohalarda ko'rinadi.

Hamda bir necha turlari mavjud bo'lishi mumkin. Masalan, ijtimoiy elitizm, siyosiy elitizm, iqtisodiy elitizm kabi turli turlari kiritiladi. Ijtimoiy elitizmning jiddiy oqibatlari bo'lishi mumkin, masalan, resurslarga egalik, huquq va imtiyozlarni yagona guruhning egasiga ega bo'lishi va hokimiyatni qo'llab quvvatlashdir.

Elitizm tarixiy ravishda o'zgarishi mumkin. Tarixda elitlar odatda mustahkamlanib, kuchli va raqobatbardosh guruhlar yoki oilalar orqali saqlanadi. Bu elitlar siyosiy, iqtisodiy yoki ijtimoiy ta'sirlarning qabul qilinishida muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Elitlar odatda rivojlanayotgan jamiyat tizimlarida muhim vazifa yuklashadi va siyosiy, iqtisodiy yoki ijtimoiy rivojlanishda muhim ro'le o'ynaydi.

Elitani evolyutsiyasi odatda jamiyat tizimlarining rivojlanishi, iqtisodiy va siyosiy jarayonlarning o'zgarishi, insonlarning o'zlaridagi maqsad va qadriyatlarining o'zgarishi bilan bog'liqdir. Bu evolyutsiyaga o'zining tarixiy, jog'on, madaniy va siyosiy muhitlarining ta'siri katta ta'sir qiladi. Elitani evolyutsiyasi kommunizm, kapitalizm va demokratiya kabi siyosiy tuzumlarning o'zgarishi, shuningdek, texnologik rivojlanish va jamiyatning global integratsiyasi o'zgarishlarga olib keladi. Elita va inson munosabatlari tarixda va joriy dunyodagi jamiyat tuzumlarida o'zgaruvchan bo'lgan muhim mavzulardan biridir. Elita, jamiyatning siyosiy, ijtimoiy yoki iqtisodiy tizimida, ya'ni har qanday sohada nafaqat kuchli va huquqiy imkoniyatlarga ega bo'lgan guruh, balki bu kuchli va huquqiy imkoniyatlarni samarali foydalanish huquqi, qobiliyat va bilimlarga ega bo'lgan guruh

sifatida tasavvur etiladi. Elita tashqi o'lamning qarorlarni o'zlashtiradi, resurslarni boshqaradi va muhim mamlakatlarda katta ahamiyatga ega bo'lgan hodisalar ustida siyosiy va iqtisodiy ro'yxat yuzaga keltiradi.

Inson esa asosiy xarakteristikalariga ega bo'lgan jismoniy yoki ma'naviy unumdorlikdir. Bunday inson maqbul bo'lgan huquqiy imkoniyatlarga ega. Insonning huquqiy va qadr-qimmat birligi, o'zini ifodalash, oliy maqsadlarni bilish va uning shaxsiy huquqlariga taklif qilinishi kabi qadrlil taraqquiyotlar, jamiyat hayotida o'zaro hurmat va barqarorlik an'aniyining asliy tuzilmalaridir.

Elita va inson munosabatlari uzviy qadr-qimmat an'ana va fikr-guvoiralarini ifodalash jihatlari bo'yicha muhimdir. Elitizmning kuchli elitlarning jamiyatdagi mehnatkorlar bilan farqi yagona odamlar ekanligi bo'yicha ko'p muzlatilganiga e'tibor bering. Inson huquqlari, adolatni tushunish, tashqi guruhlarning huquqlari, hukumat va inson huquqlari bo'yicha yangi ko'nikmalarni o'rganish va bu mavzuda mustaqil fikrlar ekanligi kerak.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. «Intizomli tashkil etilgan fanlar, — deb yozadi akademik V. S. Stepin, —... ularda rivojlangan dunyo haqidagi g'oyalarni sintez qilish muammosini qo'yadi... Fanlararo va fanlararo tadqiqotlar o'rtasidagi farq umumlashtirish ko'lamidadir... ko'rinishidan. alohida fan sohalari" (O'z-o'zini rivojlantirish tizimlar va klassik bo'lmagan ratsionallik) // Falsafa savollari. 2003. No 8. 13-bet).
2. Biroq, har qanday fan ma'lum ma'noda elitistik bo'lib, uning rivojlanishi eng yaxshi variantni tanlashdir; ilm-fan tarixi o'zining eng umumiy ko'rinishida - eng yaxshilarni aniqlash va saqlash (va o'zini oqlamagan eng yomonini rad etish). Bu ilm-fanning ma'lum bir vaqtda erishilgan rivojlanish darajasiga aylanadi, bunda eng yaxshi, yangi, ilg'or yana ochiladi, tanlanadi, ya'ni fanning rivojlanishi elitaning tanlovidir va qaysidir ma'noda u elitologiya qonunlarini amaliy qo'llash.
3. Qarang: Bogdanov A. Tektologiya. Umumiy tashkiliy fan. 2 jildda M., 1989 yil.
4. Qarang: T. Kotarbinskiy. Yaxshi ish haqida risola. M., 1975; U. Prakseologiyaning rivojlanishi // Xalqaro institutning xabarnomasi A. Bogdanova. 2000. № 2.
5. Shishkin M. A. biologik evolyutsiya va axloq tabiati // Shishkin A.F. MGIMO. 2003. S. 143. MGIMO (U) professori M. V. Ilyinning mulohazalari qiziq: ijtimoiy evolyutsiya, shuningdek, eng oddiy biotsenozlardan dunyo davlatlar tizimigacha bo'lgan har qanday turdagi (individual) va oikoslarning evolyutsiyasi" // Polis. 2009 yil. No 2. S. 188-son.
6. Elitologiya xususiy fanlarga nisbatan uslubiy funktsiyalarni bajarishi, metateoriya vazifasini bajarishi mumkin (masalan, siyosiy iqtisodning raqobat nazariyasi kabi muhim bo'limiga nisbatan).
7. Ashin G.K. Elitologiya tarixi kursi. M, 2003 yil.